

การสอบสวนโรค Mpox จากความลับสู่ความจริง

Mpox Disease Investigation: From Hidden Insights to Evidence-Based Reality

ณฐวดี ศรีวรรณยศ*, นงนภัศ นาคพันธุ์, ปิรวา บุญวิเศษ, ยลดา มูลทอง

Nathawadi Sriwannayot*, Nongnapat Nakkapan, Peewara Boonwisat, Yollada Moonthong

กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

Division of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health (TH)

*Corresponding author, ✉ n.sriwannayot@gmail.com

การปฏิบัติงานด้านการสอบสวนโรคมิขึ้นตอนการดำเนินงานสำคัญอยู่หลายขั้นตอน หนึ่งในขั้นตอนสำคัญ คือ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต หรือการเก็บข้อมูลจากเอกสาร เพื่อให้ได้มาซึ่ง Timeline หรือข้อมูลของความจริงของเหตุการณ์ที่สำคัญตามลำดับเวลาเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรค และวางแผนการป้องกัน ควบคุมโรคที่เหมาะสมต่อไป

ช่วงสายของวันที่ 12 กันยายน 2568 ทีมสอบสวนโรค กรมควบคุมโรค ถูกนำพาให้เข้าสู่ปริศนาของ ‘ความลับ’ อย่างไม่รู้ตัวจากการได้รับข้อความแจ้งเตือนจากทีมเฝ้าระวังเหตุการณ์ผิดปกติ (WATCH) ว่าพบผู้ป่วยยืนยันโรค Mpox สายพันธุ์ Central Africa clade Ib และเบื้องต้นสงสัยว่าอาจจะเป็นผู้ที่ติดเชื้อในประเทศ (Local case) รายแรกของไทย โดยเป็นหญิงไทยรายหนึ่ง ซึ่งในช่วง 2-3 เดือนที่ผ่านมาทำธุรกิจขายของออนไลน์กับเพื่อนและชอบเที่ยวผับ/บาร์ทุกวันในย่านพญา รวมถึงมีเพศสัมพันธ์กับคนแปลกหน้าโดยเฉพาะชาวต่างชาติที่พบตามผับบาร์บ่อยครั้ง โดยเธอยืนยันว่าใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ในช่วงก่อนจะเริ่มมีอาการป่วย ข้อมูลรายงานเบื้องต้นนี้ดูเหมือนจะเป็นความจริงที่ไม่มีอะไรซับซ้อนแต่ไม่มีใครคาดคิดว่าจะกลายเป็นเพียงแค่เรื่องเล่าที่ผู้ป่วยซ่อน ‘ความลับ’ อะไรบางอย่างเอาไว้

ช่วงตลอดระยะเวลาเกือบ 1 สัปดาห์ที่ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลก็ยังคงยืนยันข้อมูลตามเดิมที่เธอได้เล่ามาทั้งหมด จนกระทั่งเช้าวันที่ 13 กันยายน 2568 ข้อความชุดใหม่จากทีมสอบสวนโรคในพื้นที่ถูกส่งมาว่า “เหตุการณ์ที่ไป

พญาไม่เป็นอย่างจริง เนื่องจากผู้ป่วยไม่ยอมให้ที่บ้านรู้เรื่อง ที่ไปทำงานต่างประเทศ” สถานการณ์ชวนสับสน แต่เมื่อการลงพื้นที่สอบสวนโรคได้เกิดขึ้นแล้วทีมก็ต้องพร้อมไปต่อ เพียงแค่ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ timeline ใหม่อีกครั้ง ผู้ป่วยจึงเล่าความจริงให้ฟังว่า ตนเองได้เดินทางไปทำงานที่ต่างประเทศโดยการชักชวนจากเพื่อนคนหนึ่ง โดยไม่รู้ว่าการทำงานในครั้งนี้จะต้องมีบริการอื่น เธอไม่ยอมทำแต่ไม่สามารถหนีออกมาได้ จึงจำเป็นต้องทนทำงานจนกระทั่งพาสปอร์ตหมดอายุ จึงได้เดินทางกลับมาที่ประเทศไทยและเริ่มมีอาการป่วยเกิดขึ้น เธอไม่กล้าบอกความจริงกับครอบครัวถึงที่มาของอาการป่วย จึงบอกกับเจ้าหน้าที่ว่าไปทำงานที่พญาและได้ข้อมูลตามที่เล่ามาก่อนหน้าทั้งหมด ข้อสรุปเรื่องราวนี้จึงนำไปสู่ความจริงที่ว่า ผู้ป่วยรายนี้ยังไม่ใช่ Local case รายแรกของประเทศไทย แต่เป็นผู้ป่วยที่ติดเชื้อมาจากต่างประเทศ (Imported case) เหมือนที่เคยมีการรายงานมาแล้วเท่านั้น และปัจจัยเสี่ยงคาดว่าน่าจะเกิดจากการไปทำงานบริการในต่างประเทศที่อาจเป็นแหล่งของเชื้อ

คำถามสำคัญจึงเกิดขึ้นว่าอะไรคือสิ่งที่ทำให้ผู้ป่วยยอมเล่าความจริง “ผู้ป่วยเขาเริ่มกังวลกับโรคที่อาจกลัวว่าจะรักษาไม่หาย และเริ่มคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ เลยอดตัดสินใจเล่า ‘ความจริง’ ให้ฟัง” นี่คือการบอกเล่าที่ช่วยไขปริศนาจากพยาบาลท่านหนึ่งที่บอกกับทีมสอบสวนโรค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีของการเก็บข้อมูลที่อ่อนไหวในกลุ่มเปราะบาง ทฤษฎีหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการเข้าถึงความจริงคืออาศัยการสัมภาษณ์ในรูปแบบกึ่งโครงสร้างภายใต้

บรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ มีการใช้คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถพูดในสิ่งที่ต้องการได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีที่จะทำให้ผู้ตอบมั่นใจได้ว่าความลับของตนจะไม่ถูกนำไปเปิดเผยในลักษณะที่จะสร้างผลกระทบกับตนเองในภายหลัง ดังเช่น พี่พยาบาลที่โทรสอบถามถึงสุขภาพของผู้ป่วยอยู่เสมอจนเกิดความไว้วางใจเกิดขึ้น ไม่ว่าแท้จริงแล้วพี่พยาบาลได้มีการผสมผสานทฤษฎีเหล่านี้เข้ากับการปฏิบัติโดยตั้งใจหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติก็ตาม เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ทีมสอบสวนโรคได้เรียนรู้บทเรียนนอกห้องเรียนขนาดใหญ่ และสะท้อนว่าสมาชิกทีมสอบสวนโรคเองควรพิจารณาพัฒนาทักษะส่วนบุคคลที่สำคัญนี้ให้เกิดขึ้นโดยเฉพาะในการสัมภาษณ์หรือการรักษาข้อมูลสำคัญของผู้ป่วยกลุ่มเปราะบางหรือถามข้อมูลที่มีความอ่อนไหวต่อไปในอนาคต

Reference

1. National Foundation for Infectious Disease. Mpox [Internet] 2023 [cited 2025 Nov 14]. Available from: <https://www.nfid.org/infectious-disease/mpox/>
2. Thasanoh E P, Napark W, Jaigarun P. Collecting Qualitative Data in Vulnerable Groups: Case Study as Research Methods. Journal of Health and Nursing Research 2020;36(2): 273-85.

จากความลับสู่ความจริง โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สร้างความไว้วางใจ
และอาศัยการสอบถามด้านระบาดวิทยานำไปสู่การแก้ปัญหาและควบคุมโรค mpox